

לקחה משוב

יוצא לאור ע"י רשת מוסדות "טוב" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

פרשת מקץ התשס"ז

הדלקת נרות שבת ניו יורק 4:19
 מוצאי שבת 5:50
 סוק"ש מג"א 9:04
 סוק"ש גר"א 9:40
 הצות 11:59

שבת ר"ח והנוכה מוצאים 3 ספרים
 בראשון פרשת מקץ
 בשני פרשת ר"ח
 בשלישי ענין הנוכה ההפטרה: רוני ושמהי

פנינים לפרשה

"ויהי מקץ"
 ראיתי בספר שלי"ה, וז"ל: וכתב בהגהות מרדכי, ברוב השנים, חנוכה חל בפרשת מקץ, וסימנך "שנתים" נוטריקון, שמאל נר תדליק ימין מוזהה, עכ"ל.

ספסוף

אמר כבוד מח', הרב הקדוש המקובל מהרצ"ה מזידטשוב זצוק"ל, המסורה נמנה בכל סדר מפרשיות התורה, כמה פסוקים יש בה. ובסדר "מקץ", נמנו גם התיבות (יש עוד כמה סדרים שנמנו ג"כ התיבות, ואנחנו בעניינו יגענו למצוא טעמים, כי באמת טעמא בעי מה נשתנו) והם אלפים כ"ה.

והוא, להיות קביעות חנוכה בפרשה זו, ומתחילין ביום כ"ה לחודש, ומדליקין שמונה ימים. והנה ב' אלפים הוא ח' פעמים נ"ר. לזה רמזה המסורה למנות גם התיבות, אשר מנין מספרן רומזין לחנוכה, עכ"ל, ושפתותיו דובבות.

ספסוף

לפי שמצינו בספרי (פרשת דברים – מובא ברש"י עה"פ "ויקראו לפניו אברך") דרש רבי יהודה, "אברך" זה יוסף שהוא אב בחכמה ורך בשנים. אמר לו רבי יוסי בן דורמסקית, יהודה. עד מתי אתה מעוות עלינו את הכתובים, (פי', לדידך צריך אתה לחלק את התיבה לשתי תיבות, וזה דוחק – שפי"ח) מעיד אני עלי שמים וארץ, שאין אברך אלא לשון ברכיים, שהיו הכל נכנעין לפניו ויוצאין תחת ידו, עכ"ל.

אמור מעתה שיש פלוגתא בדבר, לדברי רבי יהודה "אברך" שתי תיבות הן, "אב" – "רך", ולדברי רבי יוסי אינה אלא תיבה אחת. לפיכך משמיענו בעל המסורה סכום התיבות שבפרשת "מקץ", כדי לקבוע הלכה כמאן דאמר "אברך" תיבה אחת היא. (נרות שבת בשם הגר"א). (עניורי תורה)

"ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור"
 (מא, א)

"קץ שם לחושך" (איוב כ"ג ג) זמן נתן ליוסף, כמה שנים יעשה באפילה בבית האסורים, כיון שהגיע הקץ, חלם פרעה חלום – ב"ר פט' א' ביאור דברי המדרש, דבכל דבר שבעולם, יש סיבה ומסובב, וכמו אחד קנה סחורה אחת והרויח סך גדול בזה, ולפי שכל האנושי, קניית הסחורה היה הסיבה שנסתבב מזה שהרויח סך ממון, אבל באמת הוא טעות, דלא הסיבה

"ווירצוהו מן הבור"
 (מא, ד)

אומר היה ה"חפץ חיים": שתיים-עשרה שנה היה יוסף כלוא בבור תחתיות, כל יום נמשך בענינו כנצח, ואיש לא טרח להוציאו משם. אך מכיון שהגיע אותו רגע שגזר הקב"ה להוציאו לחפשי, מיד הריצוהו במהירות מן הגלות אל ארץ גאולתו ועת לכל חפץ". אין הקב"ה מתמהמה אף רגע מיותר.

וכן כשיגיע מועד הגאולה, יבוא משיח ברגע המדויק ממש, לפתע פתאום, לא דקה אחת קודם לרגע זה ולא דקה אחריו. גם אז יריצו אותנו במהירות מן הגלות אל ארץ גאולתנו ולא נתמהמה אף רגע מיותר.

"ויהי מקץ שנתים ימים"
 (מא, א)

"אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו, זה יוסף, ולא פנה אל רהבים וכו', עד ידי שאמר יוסף וזכרתני והזכרתני ניתוסף לו שתי שנים". (מדרש רבה, מקץ)

פתח בשבחו "אשר שם ה' מבטחו... ולא פנה אל רהבים", וסיים בגנותו, שנענש על שבטח בשר המשקים, הכיצד?

המגיד מדובנא תמה על השם "קברות התאוה" שנתן הכתוב למקום שחטאו ישראל בתלונתם על בשר. הלא אדרבא שם התגברה התאוה, ומדוע נקרא שם המקום על שם שנקברה. ותיירץ כי משום שתיכף לחטאם נענשו, נמצא שנקברה תאותם לאלתר.

ביאור הדבר, על-פי הנאמר בתהלים (לב) "אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון" – שהקב"ה לא ממתין להענישו עד שיצטרפו לו עונותיו לחשבון ארון, רק מענישו מיד אחר חטאו, שאז "ואין ברוחו רמיה", כלומר, אין ברוחו לרמות עצמו כאילו בא עליו העונש מסיבה אחרת, וממילא שב ומתחזק מיד בתשובה שלימה. הוי אומר, שנתנית העונש תיכף לחטא מלמדת על מדרגתו הגבוהה של האיש הנכשל. כך יוסף, כיון שסמוך לגילוי היחיד של רפיונו בבטחון נענש, ומיד שב והתחזק, ניתן היה להעיד עליו כי כל ימיו אך בה' שם מבטחו ולא פנה אל רהבים. (רבי דב בער יפה מאוטיאן)

ספסוף

ואמנם, מרן הגי"ר אברהם ישעיה קרליץ, בעל "חזון איש" ביאר המדרש כך: יוסף ידע שאין הצלתו תלויה בהשתדלות, והכל מיד ה'. ולא נתכוונו הז"ל להפחית ממידת הבטחון של יוסף, חלילה, אלא רק דיברו על הפעולה המסוימת שעשה.

גרמה לו הרווח, רק מן השמים נגזר עליו שירויה, וע"כ נסתבב שיקנה סחורה זו. ונמצא הרויח הוא הסיבה, וקניית הסחורה הוא המסובב, כדי שעל ידה יהיה התכלית הנרצה. וכן כאן אשר לפי השכל היה, דהחלום של פרעה הוא הסיבה שיצאה ממנו זה המסובב. שיצא יוסף מתפיסה. ובאמת אינו כן והדבר הוא להיפוך, ועיקר הדבר היה שהגיע הזמן ליוסף שיצא מבית האסורים, ומוזה נסתבב שחלם פרעה חלום. יציאתו של יוסף הוא הסיבה, וחלום פרעה היה המסובב. וזה שאמר "ויהי מקץ שנתים ימים" – שנשלם זמן של יוסף – "ופרעה חולם" דזה סיבבה שחלם פרעה. וזה שמביא המדרש הפסוק "קץ שם לחושך", וכיון שהגיע הקץ, מיד "ופרעה חולם". (בית הלוי)

"וידבר שר המשקים את פרעה לאמר את חטאי אני מזכיר היום"
 (מא, ט)

בדרך צחות אמרתי פעם, עפ"י מה שאמרו חז"ל (ר"ה, י): "בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים", ומבואר בב"י סימן תקפ"ד, דבראש השנה אין מזכירין חטא, כדי שלא ליתן פתחון פה למקטרג. ויהיה בזה רמז מכאן. "את חטאי אני מזכיר היום" – אע"פ שאין מזכירין חטא היום, אמנם לטובת המלך, מוכרחני להזכיר.

(פרדס יוסף בשם אחיו - שערי אהרן)

"ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתהו על ארץ מצרים"
 (מא, לג)

על דעתי "ותאכלנה הפרות" (פסוק ד') הוא סימן שיאכלו שני הרעב את שנות השבע. ומוזה למד יוסף לומר לפרעה, "ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות", "והיה האוכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב", כי ראה שהפרות והשבילים הטובות, תבואנה אל קרב הרעות. ואיננה עצה, כי הליועץ למלך נתנוהו, רק בפיתרון החלום אמר כן.

ספסוף

שמעתי משם הרב הקדוש האר"י זצ"ל, במ"ש חז"ל (ברכות נה) ג' דברים הקב"ה מכריז עליהם, רעב, שובע ופרנס. וז"ש "את אשר האלקים עושה" תדיר להכריז, רעב ושובע, ומאחר ששתיים אלו יבא, ראוי שתעשה השלישית, והיא למנות פרנס טוב, ולכן אמר "ועתה ירא פרעה וכו'". (בעלי ברית אברהם)

יוסף התנהג כפי שמחייבים כל אדם בפעולות ושלא יסמוך על הנס. ולפיכך ביקש משר המשקים. אמנם לפי קבלת חז"ל, לא היה זה דין אמת, משום שלא היה לו לצפות כלל משר המשקים שיזכרוהו, דבר שיכול לעשות רק אדם מיואש, התולה תקוות גם בדבר רחוק מכל תועלת. אי לכך הבוטח בה אין לו לנהוג כן, לא משום שאסור להשתדל, כי אם מפני שמעשה זה אין בו מחובת ההשתדלות, ויש בו "בעין זריית אבק זה זוהר האמונה והבטחון". (חזון איש)

"ולא יודע השבע בארץ מפני הרעב הוא אחרי כן" (מא, לא) קשה, אם כוונתו לומר שבשנות הרעב ישכח השובע שהיה, אם כן היה לו להתחיל מסופו של הפסוק – "ואחרי כן לא יודע השבע בארץ מפני הרעב ההוא"? ועוד, למה נאמר שהשבע הפרות הרעות בלעו את השבע הטובות, הלא לפי פתרון יוסף עולה שכבר לאחר שנה יהיה הרעב כבד כל כך שישכח השובע שהיה, וא"כ היה ראוי שיחלום על פרה אחת מן הרעות שבלעו את שבעת הטובות ולא על שבע פרות רעות?

ברם, פתרון יוסף את החלום היה, שכבר בעיצומו של שבע שנות השובע עצמו, לא יודע ולא יורגש השובע בארץ לאנשים. שמכיון שיצטרפו לאגור אוכל עבור שנות הרעב הצפוי לבא, ממילא לא יניחום לאכול כבר בעת כמות נפסם. לפי זה בדוקא נאמר "ולא יודע השבע בארץ מפני הרעב ההוא, אחרי כן". דהיינו, שלא יודע השובע כעת, מפני הרעב שיהיה אחרי כן.

וכיצד נעשתה מלאכת האגירה, על ידי שבכל שנה ושנה מן הטובות הכינו ואגרו אוכל לשנה שכנגדה מן הרעות, על-ידי שצמצמו וחסכו מפיהם. נמצא שאכן כל שבע השנים הרעות בלעו את כל השבע הטובות, משום שמנעו מהם שובע גם בשנים הטובות שלפניהן. מעתה תואם הדבר אל נכון עם החלום, ששבע הפרות הרעות כולן בלעו את השבע הטובות.

לפי זה תתורגם הפקידים, מדוע יעץ יוסף לפרעה להפקיד פקידים לחמש הארץ. הגם שלא נתבקש לכך. כי לפי מה ששמע מפרעה את סיפור חלומו, על שבע רעות שובלעות שבע טובות, למד כי האגירה בשנות השבע היא עצמה פתרון החלום, ולא אך תוצאה ממנו. (בעל נחלת דוד)

"ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישתהו על ארץ מצרים" (מא, לג)

ידועה השאלה מה ראה יוסף להשיא לפרעה עצה כיצד להתגבר על המאורעות העתידיים לבוא דבר שלא נתבקש לעשותו.

מתרגם מהרי"ל דיסקין כי בפתרון החלום בלבד היה עלול להסתכן שלא היה מתקבל בעיני עבדי פרעה האיטגנינים, שהיה כוחם לראות בכוכבים את המאורעות העתידיים לבאו ואם כדבריו הם לבד היו פותרים כן אם היו רואים זאת בכוכבים, כיון שזה פתרון כיוון שלא ראו זאת בכוכבים ומה ההסבר לזה? לכן היה צריך יוסף להוסיף את עצתו של איש נבון וחכם, שהוא יקבץ את כל השבע כדי שלא יהיה שבע בשנות השבע ויעביד אותו לשנות הרעב, כדי שלא יהיה רעב ונמצא כי החוזים בכוכבים לא

יראו לא שבע ולא רעב, ע"י שאותו חכם יאזן את המצב. ובזה נתקבל הפתרון גם בעיני החרטומים והיינו דכתיב "וייטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו". (מהרי"ל דיסקין)

"ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך אתה התייה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי" (מא, לט-מ)

והדברים תמוהים, פרעה מלך מצרים, מגדולי המלכים, יחד עם שריו ועבדיו, מוסרים לאיש זר, "נערי", "עברי", "עבדי", את שרביט השלטון על כל הארץ, וזאת אך ורק בגלל כושרו לפתור חלום? האם זוהי אמת המידה הנכונה לתפוס את שבת המלוכה על ארץ מצרים? אלא, כשאמר פרעה ליוסף "ואני שמעתי עליך וכו' תשמע חלום לפתור אותי" וע"ז ענה יוסף "בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה" ופרש"י: בלעדי – אני החכמה משלי אלא האלוקים יענה יתן ענייה בפי שלום פרעה! בה בשעה שהכל משתוממים לרוב חכמתו העצומה, וראייתו באספקלריה המאירה כל העתיד לבוא עליהם, והרי הוא משיל מעצמו כל מעלה – "בלעדי", וכשמד פרעה על נקודה זו שאין יוסף נוטל לעצמו כלום אז החליט שאיש כזה בר סמכא הוא למסור לידיו את רסן השלטון.

(הגר"ח שמואלביץ, יום הזכרון ג' טבת)

"וידבר אתם קשות ויאמר אליהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר אוכל" (מב, ז)

יוסף דיבר עימם קשות ובא להוכיחם, לכן שאל "מאין באתם" מאיזו הנהגה באתם, האם מהנהגה של חסד ורצון להיטיב עם הזולת או מתוך אותה הנהגה של אכזריות כפי שהנהגתם במכירתם לפני עשרים ושנים שנה. ועל כך אמרו מארץ כנען לשבר אוכל, דהיינו שעדיין לא הרהרנו תשובה ועוד לא יצאנו מהנהגה של ארץ כנען כפי שנאמר בעוון סדום: "ויד עני ואביון לא החזיקה" (יחזקאל טז, מט) ובעמוס (פרק ב') נאמר "על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים". ואנו דואגים רק לעצמנו לשבור אוכל.

"ואל שדי יתן לכם רחמים" (מג, יד) אמרו חז"ל כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים (שבת) זה שאמר יעקב השי"ת יתן בלבכם רחמים שתרחמו על אחרים "לפני האיש" עוד לפני שיתן השי"ת רחמים בלבו שירחם עליכם כי אז תהיו בטוחים "וישלח לכם את אחיכם אחר את בנימין כי כאשר תרחמו אתם על הבריות ירחמו עליכם מן השמים. (אמרי שפר)

"וישתו וישכרו עמו" (מד, לד) מיום שמכרוהו לא שתו יין ואותו היום שתו (רש"י) אם יוסף שתה הרי הכירם עתה. אך הם שלא הכירוהו למה שתו. ברם כל השנאה שהיתה על יוסף היתה מחמת הקנאה של כתונת פסים וכשהתחרטו על המכירה השתדלו לעקור מלבם שרש מדה מגונה זו ועדיין לא היו בטוחים שמידה רעה זו נעקרה מהם ולכן לא שתו יין, אך משראו שיוסף נתן לבנימין חמש מנות ולא היתה

להם שום קנאה עליו נתברר להם שכבר סרה מהם מידה זו ולכן שתו יין. (קב חן)

"ויחפש בגדול החל ובקטן כילה"

(מד, יב)

בגדול החל זה שמעון ובקטן כלה זה בנימין (מדרש) בגדול הוא שמעון? הרי בגדול הוא ראובן, ברם הם טענו "הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחותנו השיבנו אליך מארץ כנען" וזה הוא קל וחומר שאין בידם הגביע והוא השיב שאמנם זהו קל וחומר חזק אבל על שמעון ובנימין אין הק"ו הזה חל דשמעון היה במצרים ובנימין לא היה בפעם הראשונה ולכן חיפש באמתחותיהם בלבד. (הגר"ל דיסקין)

"ירד ירדנו בתחלה לשבר אוכל" (מג, כ)

כל הירידה שלנו לעולם הזה היה כדי לשבור תאוות אכילה ולבסוף אחרי שמתבוננים רואים והנה כסף איש בפי אמתחותיו היינו כל הכיסופים והתשוקות של כל איש עדיין הם בפי אמתחותיו. (תורת אבות)

"וייוסף הוא השליט" (מב, ו)

אף על פי שהיו לו ליוסף הרבה פקידים ועוזרים לא מסר להם את חלוקת התבואה כי אם הוא עצמו היה המשביר כדי שלא יעשה עוול לאיש ולשמש דוגמא ומופת לבני אדם עד כמה צריכים לטרוח ולעמל במדת הרחמנות כדי להציל אנשים מרעב. (שפתי כהן)

"וירצוהו מן הבור" (מא, יד)

נתרצה על כל מה שעבר עליו כי השי"ת שלח שמחה בלבו לבל יהיה לו שום תרעומת עליו. (מי השילוח)

"בחלמי הנני עמד על שפת היאר"

(מא, יז)

הנה בסיפור פרעה ליוסף הוא אומר "על שפת היאור" ואילו לעיל בחלום עצמו נאמר "על היאר", ומדוע שינה פרעה בסיפור הדברים ממה שראו עיניו באמת בחלום? אלא, דכיון שהיה היאור אלוהיו של פרעה התבייש לומר שהוא עומד על אלהיו לכן אמר "שפת היאור". (מדרש שמואל)

"וכסף משנה קחו בידיכם" (מג, יב)

מה שאמר "בידיכם" הוא בכדי שהכל יראו זאת בגלוי. ויש להבין למה הזהירם יעקב על זה שיהיה גלוי? והנראה, שלהלן הוא אומר "הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחותינו השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנוב מבית אדוניך כסף או זהב" ופרש"י שם "זהו אחד מעשרה ק"ו האמורים בתורה". והבאור בזה שהרי הם חשבוהו לגוי והדין דאבידת עכו"ם מותרת, ואדרבה מבואר ברמב"ם דאסור להחזירו (פי"א מהלכות גזילה ואבידה) וזהו הק"ו אם אבידה שמותרת – החזרנו ק"ו לגזילה שגזילת עכו"ם אסורה. אלא דסוף סוף צ"ע הרי יש איסור בדבר לחזיר וא"כ איך

השיבו לו את הכסף? אלא דמבואר שם ברמב"ם שאם החזיר כדי לקדש שם שמים, כדי שיפארו את ישראל, הרי זה משובת, ולכן הם החזירו כדי לקדש שם שמים. ולפי"ז מובן שיעקב הזהירם "וכסף משנה קחו בידיכם" היינו בגלוי – שכיוון שכל מה שמחזירים לו הוא מדין קדוש שם שמים וא"כ ככל שנראה ונעשה יותר בפרהסיא הרי זה משובת יותר. (הגרי"ז מבריסק)

רעיונות לחנוכה

וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים

במסירת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים יש משום חידוש כי זה בניגוד לדרך הטבע אך איזה נס יש במסירת טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים? אך הרמב"ם ב"מורה נבוכים" כותב שבעלי החיים הטמאים טבעם רע ואכזרי והאוכל מברשם – מתדבק בו מתכוונתיהם הרעות. לעומת זאת מי שנוהר מאכילת דברים טמאים הוא צנוע ורך. לפי זה היה בדרך הטבע צריך להיות שהטהורים הרכים יימסרו בידי הטמאים בעלי התכונות האכזריות. והרי לא היה כך. שהרי האכזרים הטמאים נמסרו ביד הטהורים החלשים והרכים. בניגוד לדרך הטבע. וזהו איפא הנס הגדול. (ברוך שאמר)

והדליקו נרות בחצרות קדש

מיד בלילה הראשון כשהבחינו בנס שנעשה הדליקו נר אחד בשמן רגיל לא של זית, בשפוד של ברזל, והניחו בחצר בית המקדש כדי לפרסם ולהודיע את הנס ברבים. ובלילה השני כשראו שוב את הנס, הדליקו שני שפודים בחצר בית המקדש, וכן בכל ערב וערב עד הלילה השמיני. זהו שאנו אומרים בתפילת "על הנסים" – והדליקו נרות בחצרות קדש, והרי את המנורה הדליקו בפנים ההיכל ולא בחצר? אלא הכוונה לנרות אלו שהדליקו בחצר בית המקדש כדי לפרסם את הנס בפני קהל ועדה. (דרשות חתם סופר)

אמנם

נר חנוכה יש להניח למטה מעשרה, היינו רשות הרבים, - רמז שהקב"ה מוריד את הקדושה למטה מעשרה, לרשות הרבים, - ועל ידי זה שורף את הנחשים והעקרבים שברשות הרבים, - ולכן גם סמכו את הדרש של "הבור ריק אין בו מים אבל נחשים ועקרבים יש בו", להדין הזה שבנר חנוכה כדאיתא בגמרא, - שהזוה"ק מקשה מאחר שכוונת ראובן היתה להצילו למה זאת יעץ להורידו למקום נחשים ועקרבים, - אלא שיוסף שרף את הנחשים והעקרבים. (בשם חידושי הרי"ם)

אמנם

איתא בגמרא הדלקה לאו עבודה היא, - וזה בשביל שמקור הדין הוא מהדלקת המנורה, - ולמדנו בהדלקת המנורה, להעלות, שתהי השלחבת עולה מאלי, - פירוש, שהוא יהי רק הגורם להדלקת המנורה, והיתר יעשה בידי שמים, - ולכן ה"י מתחיל מנר המערבי ובה ה"י מסיים להראות, שהאור בא מהחוץ שזה נקרא מערבי, - וזה מה שאמרו יעקב תיקן תפילת ערבית. (בשם חידושי הרי"ם)

אמנם

מובא במגן אברהם שנוהגין הנערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים, והטעם מסביר הפרי מגדים, שמלכות יון הרשעה רצתה לבטל שלשה העמודים שהעולם עומד עליהם, תורה, עבודה, וגמילות חסדים, ולכן נגד עמוד התורה קבעו נר חנוכה, כי נר מצווה ותורה אור. ונגד עמוד העבודה קבעו הלל והודאה, וכנגד עמוד גמילות חסדים הנהיגו שהעניים יסבבו על הפתחים שיתנו להם צדקה וגמילות חסדים בעין יפה. (ספר המנהגים)

גם חנוכה בגימטריא – "צדקה".

(אמרי חיים)

ידוע מה שכתוב בזוהר, ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב, שנגע הס"מ בתמכין דאורייתא, ואם אין ח"ו מי שיסמוך לומדי תורה נופל ח"ו יסוד התורה, ואלו המועדים חנוכה ופורים ניתקנו לתקן נצ"ח והו"ד, שהם נקראים תמכין דאורייתא, כי דאורייתא ה"ס התפארת, ועל כן במועדים הללו מצווה להרבות בצדקה ביותר כדי לתקן המדות מה שפגם הס"מ בנגעו לתמכין דאורייתא. (בני יששכר כסלו מאמר ג. כב)

מסרת גבורים ביד חלשים

לכאורה תמוה, הרי חשמונאי ובניו היו גבורים גדולים, אלא הכוונה שהיו צדיקים וענוותנים, ולא תלו את נצחונותיהם בגבורתם רק חשבו עצמם לחלשים שרק בעזרת ה' נצחו. וגם בנס פורים היה עיקר הנס על ידי ה'. אמנם בגאולת חשמונאי ובניו היתה פעולה מישראל, שעשו מלחמה – ובדבר שאדם עושה פעולה זה נסיון גדול להאמין שלא פועל ידו עשתה זאת, וצריך הסתכלות עמוקה בבורא שהכל מאתו. על כן זכו לנס ההוא, ומדליקים נרות חנוכה, כי נר רמזו לאור והסתכלות. (קדושת לוי)

מה היה החידוש של נר חנוכה

הלא מצאנו שגם ר' חנינא בן דוסא אמר: מי שאמר לשמן וידלק, יאמר לחומץ וידלק (תענית כ"ה) וכך היה. וגם אצל ר' פנחס בן יאיר (חולין ז') שהנהר גינאי נשמע לו לחלק את מימיו, אכן מסתבר שצדיק אשר כל התנהגותיו ומעשיו הם מחוץ לדרך הטבע, מתנהגים עמו בשמים בנסים, שלא כדרך הטבע. אבל בקריעת יום סוף, שצריך היה להעביר את כל ישראל ואפילו הפחות שבפחותיהם, וכן בחנוכה שאם לא היו כל ישראל ראויים לנס, לא היתה המנורה דולקת, ולהעלות את כל ישראל למדרגה זו – זה נס גדול. (הרי"ם)

אמנם

אפילו עני המחזר על הפתחים ומתפרנס מן הצדקה, חייב בנר חנוכה (א"ח סימן תרע"א). בכל המצוות אנחנו אומרים, אנוס רחמנא פרטיה. ולמה מחמירים כאן במצוה זו, שגם המחזר על הפתחים חייב בהם ולא די במחשבה טובה, טעם הדבר הוא ע"פ חז"ל, (ברכות ו') חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. ברם זה יתכן במצוות שבין אדם למקום, אבל מצות נר חנוכה, שהיא משום פירסומי נישא – צריך לקיימה בפועל ממש, שהרי אי אפשר לפרסם את הנס במחשבה. (ר"א מסוכצ'וב)

הנרות הללו קודש הם

"הנרות הללו קודש הם" – רמז לבניו של אדם. האדם צריך לדעת כי בניו ובנותיו הם נרות קודש.

"ואין לנו רשות להשתמש בהם" – אסור לנו להשתמש בהם ולשלוח אותם לעבודה בגיל מוקדם ולהנות מהם, "אלא לראותם בלבד", לראותם עוסקים בתורת ה' בעולם הזה ובעולם הבא, ולשמוח מהם, כמו שאמר הכתוב (משלי טו, כ') "בן חכם ישמח אביו". ולגלות את הניצוץ הקדוש הטמון בהם. (קול יהודה)

אמנם

יש לרמוז בחנוכה לסברת בית הלל שאמרו יום ראשון מדליק אחד ומכאן ואילך מוסיף והולך והטעם, דמעלין בקודש ואין מורדין. והוא כי מעלין ביקדש ואין מורדין ר"ת בגימ' פ"ח שהוא כמנן נח"ל שהוא ר"ת ליהדליק נר חנוכה כנודע. וזהו כי הוא יצילך מפ"ח יקוש, כי כאשר יהיה מוסיף והולך בבחינת מעלין בקודש ואין מורדין אז ינצל מכל המכשולות.

גם שם זה ר"ת ניצר ח'סד לילאלפים כי בענין הפורענות נאמר פוקד עון אבות על שילשים ועל ריבעים, אבל בחסד הוא נוצר חסד לאלפים והיינו בבחינת מעלין בקודש. (מועדי קודש)

הליכות והלכות

דיני זהירות בנקיון התינוקות כשמתפלל

דין קטנים בני שש ושיש

דין צואה ומי רגלים של קטנים בגיל שש ושבע בערך שוה לדין גדולים שאסור להתפלל ולברך וללמוד בסביבתו, וצריך להרחיק מהם לפניו כמלא עיניו, ומאחריו ד' אמות ממקום שכלה הריח. (סי' פ"א סק"א סעי' ע"ו סק"ב, סי' פ"ז סק"ג).

קטנים האוכלים דגן

קטן שבני גילו בדי"כ אוכלים כזית דגן בזמן שגדול אוכל פרס (פרס, שמקובל שיעורה ל-4 דקות) אסור לברך בסביבות צואה ומי רגלים שלהם. אפילו איננו יודעים אם הם אוכלים דגן (ובתבשיל צריך לשער את הכדי אכילת פרס לפי אותו תבשיל). ואם ידוע שתינוק זה אינו אוכל דגן, ולא אכל מימיו, ואף אינו יכול לאכול דגן, דינם כקטנים שמותר להתפלל בסביבות צואה ומי רגלים שלהם. אבל אם אכל פעם. או שהסיבה שאינו אוכל דגן איננה בגלל שאינו יכול, דינו כקטן האוכל דגן. ויש מקילין בקטן שלא אוכל דגן ימים רבים. (סי' פ"א סק"ג).

הידור בקטנים ממש

אמנם כל הנזכר לעיל הוא מצד הדין. אבל הטוב והישר להתרחק בתפילה ובלמידת אפי' מצואת קטן בן ח' ימים, ויש אומרים אפי' מקטן בן יומו. (שם סק"ג).

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St. 718-251-9676	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידים חכמים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכולל וישיבת לקח טוב
הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרוע של קימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה.
נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכר למצוות. 845.352.7474

המשך הליכות והלכות

חיתול מלוכלך

תינוק אפי' אם מורגש שעשה צרכיו בתוך החיתול אין איסור לברך וללמוד בסביבתו. כל זמן שהצואה מכוסה בחיתול ואין ריח ממנה. וכן הדין בחיתול סגור שאינו על התינוק (עי"פ סי' ע"ו סעי' א' סק"ג).

סיר התינוקות

סיר שהתינוקות עושים בו את צרכיהם, חילק השו"ע בין אם עשוי מחרס שבולע ולכן אסור להתפלל בסביבתו (אפילו אם רחץ הסיר מיד אחרי השימוש). לבין סיר מתכת שאינו בולע מותר להתפלל אם הוא נקי, ויש להסתפק מה הדין בסיר העשוי מפלסטיק. וכסאות תינוק שיש בהם במקום המושב מקום לסיר. בזה כתבו הפוסקים שכיון שהחור גדול ואין חשש שיתלכלך הכסא עצמו, אין איסור בתורה ותפלה כשהכסא (בלא הסיר) נמצא בחדר. (סי' פ"ו סעי' א').

מעשה חכמים

"שהחינו" על מסירות נפש

כשהדליק האדמו"ר מבלוזוב רבי ישראל, נר חנוכה בצריפו שבמחנה ההשמדה "ברגן-בלזן", פנה אליו לאחר שבירך את הברכות,

הילולא דצדיקיא

העלון לעילוי נשמת
הצדקנית הרבנית היקרה
רחל בת שרה יגן ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

יהודי שפרק עול תורה ומצוות ושאלו:

רבי ידוע אתה כאיש חכם ופיקח. מבין אני את רצונך להדליק נר חנוכה וכן את החיוב לברך את שתי הברכות הראשונות "להדליק נר" ו"שעשה נסים", אך כיצד יכול הרבי לברך בשעה קשה זו את ברכת "שהחינו", בעת שאלפי יהודים מתייסרים מסבל ואחרים מובלים למוות בכל מיני מיתות שונות ומשונות. האפשר לברך על כך, שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה?

הצדק עמך - יהודי יקר, השיב הרבי מבלוזוב, אכן גם לי עלתה אותה מחשבה בעת שבירכתי "שהחינו", ושאלתי את עצמי, מה טעם לברכה זו בשעה נוראה וקשה שכזו. יגעתי במוחי לחפש הסבר שיצדיק את ברכת "שהחינו" בשעה נוראה זו, ואכן בשעה שבירכתי, הבחנתי שמאחורי עומד קהל גדול של אסירים יהודים, שעל פניהם נראה שהם מוכנים להאבק על יהדותם, על זה ברכתי שהחינו. על כך, שיהודים גם בתנאים קשים שכאלה, מוכנים למסור נפשם על יהדותם.

"נס חנוכה" של המהרש"ל

המהרש"ל רבי שלמה לוריא, כותב בהקדמת ספרו "ים של שלמה" למסכת חולין, בזה הלשון: "פעם אחת בא לידי, על ידי נר של מצוה כאילו הראו לי מן השמים ונתנו לי הרמנא ואמוץ כח מרקיע ופתחו לי שערי אורח".

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
ג סבת רבי יחזקאל עזרא הלוי מח"ם ערוגות הבושם רבי חיים שמואלביץ ראש ישיבת מדר וירושלים שקיעה 4:40	ב סבת זאת חנוכה	א סבת ז' חנוכה ב' ראש חודש רבי עמרם אלבאז מח"ם ת"י דעמרם רבי יאיר בכרך מח"ם חוות יאיר	ל כסלו ר' חנוכה א ראש חודש	כס כסלו ה' חנוכה רבי ישראל פרידמן האדמו"ר מהוסאימץ	כח כסלו ד' חנוכה רבי חזקיהו די סלוא מח"ם פרי חדש רבי עזרא חמ"י ראב"ד ארם צובא	כז כסלו ג' חנוכה שקיעה 4:35

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה